

НАПРЯМ 4. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ В МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ

Гедін М. С.,

*кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри психології і туризму
Київський національний лінгвістичний університет
м. Київ*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ» У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В РОКИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

Сьогодні в українських університетах активно відбувається зміна освітніх програм в напрямі нової освітньої ідеології, суть якої зводиться до усвідомлення учня як громадянина сучасного суспільства та формування необхідності постійного процесу пізнавальної діяльності. Визначаються моделі сучасних занять як проблемних, багатокomпонентних, спрямованих на активізацію творчості та співтворчості. Використання таких принципів дозволяє скерувати зусилля здобувачів вищої освіти на формування необхідних умінь шляхом активної роботи здобувачів вищої освіти як на лекціях так і на семінарських заняттях.

Сьогодні гострі дискусії продовжує викликати проблема викладання дисципліни «Історія України» у закладах вищої освіти, яка на думку деяких експертів, не потребує продовження вивчення у вищій школі. У 2009 і 2015 роках науково-освітня спільнота та громадськість намагалися припинити наміри профільного міністерства обмежити або ліквідувати викладання у закладах вищої освіти історії України як обов'язкової дисципліни.

Повномасштабна війна змінила такий підхід і знову зробила тему викладання «Історія України» у закладах вищої освіти надзвичайно актуальною. Науковці наголошують на тому, що в умовах російської воєнної агресії проти України, яка супроводжується безприкладною ідеологічною та інформаційною експансією, викладання історії України набуває особливої ваги і є вкрай необхідним засобом захисту державних інтересів у духовній сфері. Інтелектуали передбачали, що сумнівні посилання на європейській досвід, чергова економія коштів заохотять чиновництво до подальшого скасування чинних нормативів вивчення історії України.

Дійсно, сьогодні велика увага приділяється трансформації історичної освіти, що пов'язано з українською інтеграцією в об'єктивну реальність світової освітньої системи, радикальними перетвореннями в українській державі, з розвитком історичної науки. Чималу роль грає і підвищена увага вітчизняного суспільства до проблем історичного минулого країни, викликаного своєрідною "битвою за історію". Інтерпретатори різних історичних орієнтацій, спираючись на широку критичну рефлексію, поширювали тенденційні західні версії української історії, дуже часто взаємовиключні один одного. Дослідження, що з'являлися, були спрямовані на пошук негативу в українській історії, поширення безглузвих фейкових міфів, зводячи нанівець пошану людини до своєї історії та віру в силу свого народу та держави. Більше того, суспільство зацікавлене в системному та цілісному уявленні про себе та свою країну, формуванням якого має займатися історична наука.

Слід зазначити, що до 90-х років ХХ століття Україна не мала національної концепції історичної освіти. Навчальні програми затверджувалися централізовано Головним управлінням викладання суспільних наук Міністерства вищої та середньої спеціальної освіти СРСР, а згодом аналогічним управлінням Державного комітету СРСР з народної освіти.

Після проголошення незалежності України вченими, освітянами-практиками й чиновниками була проведена значна робота у напрямі вироблення концептуальних основ гуманізацій й гуманітаризації вищої освіти, у тому числі запропоновані нові підходи до історичної її складової. 2 вересня 1991 р. Міністерство народної освіти України рекомендувало ректорам педагогічних інститутів поглиблено вивчати історію України і збільшити кількість годин на вивчення курсу історії України для студентів історичних спеціальностей [2, с. 6].

Таким чином, в українських університетах поступово почала обговорюватись необхідність запровадження нової концепції гуманітарної та соціально-політичної підготовки студентів, тим більше, що на місцях кафедри політичної історії йшли далі рекомендацій директивних органів і, враховуючи настрої студентів і необхідність посилення їх національного виховання, самостійно запроваджували курс історії України. Першими таку ініціативу виявили викладачі і студенти вищих навчальних закладів Львівського

вузівського регіону, де в 1990-1991 навчальному році в вузах вже читався цей курс [3, с. 58].

В той же час, суттєвим недоліком у викладанні історії України була відсутність у перші роки науково обґрунтованих програм курсу. Єдиною програмою з курсу української історії, яка була розроблена в 80-ті роки, була «Програма курсу з історії Української РСР для історичних факультетів педагогічних інститутів», затверджена ще у 1982 році. Вона складалася з описання історії первісного суспільства і феодалізму, середньовіччя і нового часу, а також історії радянського суспільства.

Крізь весь курс Історії України червоною лінією проходили зв'язки з радянською владою. Так, литовсько-польський період висвітлювався у контексті зв'язків з московською державою, період XIX століття характеризувався у контексті руху декабристів, ліберального, народницького рухів і т.д. Критикувалася діяльність Центральної Ради, П.Скоропадського, Директорії УНР, у контексті Другої світової війни роль України принижувалася. Іншими словами неупередженого і об'єктивного вивчення історії України звичайно не було [4, с. 114-115].

Профільне міністерство час від часу виступало з певними ініціативами, але жодних кроків у напрямі реформування дисципліни з огляду на «європейський і світовий контекст» і поглиблення теоретичної складової навчального матеріалу, підкреслення зв'язків історії України зі світовими та європейськими процесами не було зроблено. Формат викладання вітчизняної історії залежав від ставлення керівництва закладів вищої освіти, ініціативності відповідних кафедр та окремих науково-педагогічних працівників.

Українсько-російська війна спровокувала широкі дискусії науковців щодо необхідності посилення вивчення української історії. Це не дивно, адже та пропаганда, яка направляється з росії і ті історичні наративи, які просуваються не мають нічого спільного не тільки з реальними історичними фактами, але і зі здоровим глуздом. Саме тому, для студентської молоді сьогодні дуже важливо викладати правдиву і неупереджену історію України, руйнуючи російські наративи про бездержавність України.

Таким чином, на сучасному етапі існування нашої держави вітчизняна історія у черговий раз перетворилася на зброю. Йдеться саме не про ідеологічну підготовку молоді у дусі певних ідей, потрібних державі, а про виживання нації, що бореться. Героїчний

спротив українського суспільства не лише призвів до руйнування планів керівництва росії щодо бліцкригу і швидкого захоплення нашої країни. Необхідно прийти до розуміння, що патріотизм і національна гідність це не просто гасла, а перш за все це національна ідентичність і усвідомлення власного історичного шляху. Все це формується у тому числі через вивчення історії України.

Література:

1. Баклашова Т., Проскурнін В. Підходи до вдосконалення змісту викладання курсу «Історія України» у вищих навчальних закладах відповідно до вимог дослідницького навчання. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2019. № 11. С. 192–202.
2. Калакура Я., Коденко О., Корольов Б. *Концепція історичної освіти у вищих навчальних закладах: Проект*. Київ: 1994.
3. Зякун А.І. Викладання національної історії у вищих навчальних закладах України: формування нового змісту. *Сумська старовина*. 2019. № 54. С. 55–63.
4. Терещенко Ю.І. *Україна і європейський світ: Нарис історії від утворення Старокиївської держави до кінця XVI ст.* Київ: Перун, 1996.

Данильчук В. Р.,

*кандидатка історичних наук, доцентка,
доцентка кафедри методики викладання і змісту освіти
Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
м. Рівне*

ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД ЯК НАСКРІЗНИЙ НА УРОКАХ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ТА ІСТОРИЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Сучасні реалії розвитку освіти зумовлюють зміну підходів до навчання, актуалізуючи впровадження діяльнісного підходу. Діяльнісний підхід визначено як наскрізний у Державному стандарті базової середньої освіти. Обов'язкові результати навчання здобувачів освіти в громадянській та історичній освітній галузі, які зафіксовано в Державному стандарті базової середньої освіти, також формуються на засадах діяльнісного підходу. Тобто, саме діяльнісний підхід є